

Harjavallan kaupunki
kaavoitus@harjavalta.fi
jari.prehti@harjavalta.fi

Viite Lausuntopyyntö 19.2.2024

Aihe Harjavallan koulukeskuksen asemakaavan muutos, luonnos.

Satakunnan Museolta on pyydetty lausuntoa koskien Harjavallan koulukeskuksen asemakaavan muutoksen luonnosvaiheesta. Kaavaselostuksen mukaan asemakaavamuutoksen tavoitteena on mahdollistaa koulukeskuksen uudistaminen 29.9.2023 päivätyn hankesuunnitelman (Harjavallan kaupunki ja Arco Architecture Company) mukaisesti. Asemakaavamuutoksen tarkoituksena on rakennusten suojelumääräysten tarkistaminen ja rakennusalojen tarkistaminen siten, että mahdollistetaan uusien rakennusten sijoittuminen tontille hankesuunnitelman mukaisesti. Suunnittelualue sijaitsee Kokemäenjoen länsirannalla Myllykadun varressa ja on kooltaan noin 5,8 hehtaaria.

Suunnittelualueella sijaitsee Harjavallan koulukeskus, joka koostuu vuonna 1949 valmistuneesta arkkitehti Carolus Lindbergin suunnittelema alakoulusta (ent. kansakoulu), vuonna 1955 valmistuneesta arkkitehti V. Nortomaan (MKR) suunnittelema yläkoulusta (ent. kansakoulu) ja sen vuonna 1974 valmistuneesta arkkitehtuuritoimisto Ossi Rajalan suunnittelema laajennuksesta, sekä näiden väliin sijoittuvasta vuonna 1986–87 valmistuneesta arkkitehti Simo Rautamäen suunnittelema alakoulun lisärakennuksesta, jossa sijaitsee ala- ja yläkoulun yhteinen ruokala sekä Harjavalta-sali. Suunnittelualueen eteläosassa sijaitsee vuonna 1960 valmistunut arkkitehti V.A. Hämäläisen (MKR) suunnittelema Harjavallan entinen lukio, jota on laajennettu vuonna 1964.

Suunnittelualue sijoittuu maakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön *Koulukeskus, Myllykatu 1–3* sekä osittain laajempaan alueeseen *Kokemäenjoen kulttuurimaisema välillä Vinnare-Vareksela-Havinki-Ylinen* (Satakunnan rakennusperintö 2005). Suunnittelualueen välittömässä lähiympäristössä sijaistaa lisäksi valtakunnallisesti merkittävä maisema-alue *Kokemäenjoen kulttuurimaisemat*. Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 näitä arvoalueita koskee yhteinen suunnittelumääräys: *Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisluonne siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja*

kehittämistä mukaan lukien avoimet viljelyalueet. Kaikista aluetta tai kohdetta koskevista suunnitelmista ja hankkeista, jotka oleellisesti muuttavat vallitsevia olosuhteita, tulee museoviranomaiselle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen. Kohteen ja siihen olennaisesti kuuluvan lähiympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kohteen kulttuuri-, maisema-, luonto- ja ympäristöarvot sekä huolehdittava, ettei toimenpiteillä ja hankkeilla vaaranneta tai heikennetä edellä mainittujen arvojen säilymistä.

Parhailaan on käynnissä Satakunnan maakuntakaavan uudistaminen. Tätä varten toteutettiin vuonna 2023 valmistunut Satakunnan rakennetun kulttuuriympäristön päivitys- ja täydennysinventointi (Niina Uusi-Seppä/Ramboll). Päivitysinventoinnissa koulukeskuksen maakunnallisesti merkittävän alueen rajaus hieman muuttui siten, että vanhan lukion ja sosiaalikeskuksen muodostama kokonaisuus rajattiin maakunnallisesti merkittävän alueen ulkopuolelle.

Alueella on voimassa oikeusvaikutteinen Harjavallan keskustaajaman osayleiskaava, joka on tullut lainvoimaiseksi 3.4.2007. Suunnittelualue sijoittuu opetus- ja kulttuuritoimintaa palvelevien rakennusten alueelle (YYO) sekä pieneltä osin urheilu- ja virkistyspalvelujen alueelle (VU). Suunnittelualueen länsireunaan sekä suunnittelualueelle itä-länsisuuntaisesti on osoitettu kevyen liikenteen reitit. Yleiskaavassa suunnittelualue sijoittuu osittain kulttuurimaisema-alueelle (kh 40), jossa numero viittaa seutukaavan merkintään. Kulttuurimaisema-alueen rajauksella on merkitty seutukaavassa huomioitu Kokemäenjoen maisema-alue. Merkintään liittyy määräys: Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja rakentamisessa tulee erityistä huomiota kiinnittää kulttuurihistoriallisten arvojen säilymiseen.

Alueella on voimassa asemakaava vuodelta 2002. Koulukeskus sijoittuu asemakaavassa opetus- ja kulttuuritoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueelle (YYO) sekä urheilu- ja virkistyspalvelujen alueelle (VU-1). Korttelin kerrosluku on IV ja tehokkuusluku eli kerrosalan suhde tontin pinta-alaan on 0,30. Asemakaavassa 1940-luvulla valmistuneen alakoulun luokkasiiven Myllykadun puoleinen länsijulkisivu sekä luokkasiiven ja voimistelusalisiiven pohjoisjulkisivut on osoitettu kaupunkikuvan kannalta merkittäviksi rakennuksen julkisivuiksi (sr). 1980-luvulla valmistuneen alakoulun laajennuksen Myllykadun puoleinen länsijulkisivu on myös osoitettu kaupunkikuvan kannalta merkittäviksi rakennuksen julkisivuiksi (sr). Rakennuksessa tehtävien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy.

Suunnittelualueella (lukuun ottamatta vanhaa lukiorakennusta) toteutettiin rakennusinventointi vuonna 2023 (Ramboll). Inventoinnin tuloksissa vuonna 1949

valmistunut kansakoulurakennus nähtiin rakennustaiteellisesti arvokkaaksi. Harjavallan koulukeskuksella nähtiin lisäksi historiallista ja taajamakuvallista arvoa. 1970-luvun laajennusta lukuun ottamatta kokonaisuus on myös hyvin tai vähintään kohtalaisesti säilynyt. Myös 1980-luvulla valmistuneella koulun vanhimpaan osaan luontevasti sovitetuilla laajennusosalla nähtiin historiallista ja taajamakuvallista arvoa osana kokonaisuutta.

Satakunnan Museo toteutti maakunnan alueella vuosina 1945–1965 rakennettujen koulurakennusten teemainventoinnin vuonna 2023. (FM Susanna Hietämäki). Inventoinnin yhteydessä arvoitettiin myös Harjavallan vanhan lukion rakennus. Rakennus arvoitettiin luokkaan B: lievemmin suojeltava kohde. Kohteen arvioinnissa mainitaan: *Entinen lukio edustaa koulurakentamisessa 1950- ja 1960-lukujen vaihdetta. Massaltaan se muistuttaa jo yleisesti 1960-luvulla tyypillistä matalaa ja horisontaalista rakennustapaa. Alkuperäinen asu on pääosin säilynyt, vaikkakin joitain muutoksia on tehty. Laajennusosa jää maisemallisesti taka-alalle, joten alkuperäinen osa ei jää alisteiseen asemaan. Vanha lukiorakennus on maisemallisesti merkittävällä paikalla ja liittyy maisemallisesti sekä historiallisesti viereiseen Harjavallan keskuskouluun. Satakunnan rakennetun kulttuuriympäristön päivitys- ja täydennysinventoinnissa (2023) entinen lukiorakennus on rajattu koulukeskuksen maakunnallisesti merkittävän arvoaluerajauksen ulkopuolelle, mutta on edelleen katsottavissa arvoiltaan paikallisesti merkittäväksi.*

Kaavahankkeesta on järjestetty aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu 5.3.2024, johon myös Satakunnan Museon on osallistunut.

Satakunnan Museon kannanotto

Satakunnan Museo pitää hyvänä, että suunnittelualueeseen sekä sen vaikutusalueen kulttuuriympäristö ja maisema-asiat sekä selvitysten keskeiset tulokset huomioitu selostuksessa kattavasti.

Museo toistaa jo viranomaisneuvottelussa esittämänsä huomion siitä, että kaavamateriaalin liitteenä esitettyjen viitesuunnitelmien ja tilaohjelman perusteella koulutontin mittava uudisrakentaminen tulee toteutumaan laadukkaasti ja soveltuen hyvin olemassa oleviin koulurakennuksiin.

Satakunnan Museo näkee, että suunnittelualueella toteutettujen selvitysten keskeisiä tuloksia tulisi kuitenkin huomioida vielä kattavammin. Kaavaluonnoksessa vuonna 1949 valmistuneen kansakoulurakennuksen liikuntasalisiivestä on jätetty

suojelumerkintä pois. Lähtökohtaisesti suojelumerkinnän poistaminen tarkoittaa, että rakennuksen tai rakennusosan ne arvot, joiden vuoksi rakennus on aikanaan suojeltu, ovat hävinneet tai vaihtoehtoisesti rakennuksen tai rakennusosan korjausaste vastaa uudisrakentamista. Satakunnan Museo ymmärtää koulun liikuntasalisiiven uusiokäyttöön liittyvät ongelmat sekä rakennusosassa todettujen ongelmien että viitesuunnitelmissa esitettyjen ratkaisujen perusteella. Koska alakoulurakennuksen keskeiset rakennustaiteelliset ja kaupunkikuvalliset arvot on kuitenkin kiistatta osoitettu taustaselvityksissä ja kyseisen rakennusosan julkisivu on myös suojeltu nykyisessä asemakaavassa, tulee syyt suojelumerkinnän supistamiselle tältä osin perustella kattavasti.

Suunnittelualueen eteläosassa sijaisteva entinen lukio on hiljattain arvoitettu lievemmin suojeltavaksi kohteeksi Satakunnan Museon toteuttamassa sodanjälkeisen kouluarkkitehtuurin teemainventoinnissa. Museo toistaa jo aloitusvaiheen viranomaisneuvottelussa esittämänsä kannan, että vaikka entinen lukiorakennus on jätetty paikallisesti merkittävänä maakunnallisen arvoaluerajauksen ulkopuolelle, tulisi se huomioida asianmukaisin suojelumerkinnöin asemakaavan muutoksen yhteydessä.

Lisäksi museo näkee, että koulukokonaisuuden varsinkin länteen avautuva kaupunkikuvallisesti merkittävä fasadi 1980-luvulla toteutettuine laajennusosineen tulisi huomioida kaavamääräyksissä siten, että myös 1980-luvun laajennusosan julkisivujen ominaispiirteiden säilymiseen sekä kokonaisuuden huomioimiseen tulisi kiinnittää huomiota mahdollisissa muutoksissa. Kaavan yleismääräyksissä on hyvä mainita, että kaava-alue kuuluu maakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön.

Satakunnan Museolla ei ole toimialansa puitteissa muuta huomautettavaa kaavaluonnoksesta.

Satakunnan Museo

Museonjohtaja Johanna Jakomaa

Tutkija Olli Joukio

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Päivi Valkama, Kirsti Virkki
Satakuntaliitto/kirjaamo, Susanna Roslöf, Daniel Nagy
Museovirasto/kirjaamo

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä